

Отже, громадське формування влади, держави та нації як «продуктів» стихійної волі до влади, «творчого пориву для жертв в ім'я моралі», чи ж спільної політичної активності войовників–лицарів визнається В.Липинським як основне завдання провідного хліборобського класу. Із цим пов'язане й осмислення мислителем ідеї авторитету як рівності аристократичної, «рівності будівничих», – принципово неспівставної з демократичною «рівністю руїників», – та ідеї консервативної традиції, що в якості підстави збереження «духовної і матеріальної культури, котру маси вже в попереднім розвитку...присвоїли і в своїх поняттях узаконили» [8, с.516], стримує революційність «поступовців» та забезпечує обопільність «поступальності» й «реакційності».

...Свого часу в есе «Інтелектуал та суспільство...» Р.Дарендорф означив соціальну позицію інтелігента у ХХ ст. як «позапокладене» суспільній системі «дратівливе узбіччя», що уможливило його вивіщення над системою «не лишень ізсередини, але й зовні» [9, с.344]. Чи ж не через це засаднича для державотворчої доктрини «лицаря від політики» В.Липинського ідея єдності й насьогодні зберігає здебільшого спонукальний потенціал утопічності аристотелівської «форми речі»?

Список використаних джерел

1. Історія української суспільно–політичної думки: Навч. посібник/ Укл. Морозов В.В. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 138 – 147.
2. Дашкевич Ярослав. Хам чи Яфет: В.Липинський і українська революція// Дашкевич Ярослав. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. – Львів: ЛНУ ім. Франка, 2006. – С. 404 – 409.
3. В.Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії. Т.6, кн.1. Листи до братів–хліборобів. – Київ, Філадельфія, 1995. – 470 с.
4. В.Липинський. Універсалізм у хліборобській ідеології// Консерватизм: Антологія/ Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – Видавництво «Смолоскип», 1998. – С.120 – 129.
5. В.Короленко. Письма к Луначарскому// Новый мир, 1988, – №10. – С. 215 – 216.
6. Філософія: Підручник/ Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. – К.: Либідь, 2002, – С.140 – 141.
7. В.Липинський. Мораль і політична дія// Консерватизм: Антологія/ Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – Видавництво «Смолоскип», 1998. – С. 196 – 204.
8. В.Липинський. Консерватизм і поступ// Консерватизм: Антологія/ Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. – Видавництво «Смолоскип», 1998. – С. 516 –527.
9. Самосознание европейской культуры ХХ в. – М., 1991. – С. 344 – 345.

Козачинская В.В. Иерархия ценностей в историсофской концепции В.Липинского
Проанализирована иерархия таких понятий историсофской концепции В.Липинского
как нация, государство, земля, патриотизм, традиция, авторитет.

Ключевые слова: нация, государство, земля, патриотизм, традиция, авторитет.

Kozachynska, V.V. Valuable hierarchy in the historiosophical conception of V.Lypynskyj
Hierarchy that concepts in the historiosophical conception of V.Lypynskyj as nation, state,
land, patriotism, tradition, authority is analyzed.

Key words: nation, state, land, patriotism, tradition, authority.

В'ячеслав Липинський: до української нації через українську еліту

(Доповідь на міжнародній науково–практичній конференції
 «Ідеолог української державності – В'ячеслав Липинський: постать на тлі історії»
 (до 130–річчя з дня народження).

Проаналізовано проблему становлення української нації, окреслено основні структурні елементи націотворення в історико–філософській концепції В.Липинського.

Ключові слова: націотворення, верства, шляхта, аристократія, еліта.

Аналіз історико–філософських поглядів відомого мислителя кінця ХІХ – початку ХХ ст. В'ячеслава Липинського є актуальними завжди, адже вони визначали основні напрямки теоретичних шукань того часу, і мають особливе соціальне звучання сьогодні. Загальною метою статті є аналіз історисофської спадщини В.Липинського, розгляд його коцепції про націю та значення її в становленні національної державності в Україні.

Спірним для науки є питання, чи можливе самовизначення нації на підставі об'єктивних ознак (П.Манчіні, Е.Ренан). Саме цим та іншими проблемами націотворчого процесу в працях «Листи до братів–хліборобів», «Шляхта на Україні», «Україна на переломі (1657 – 1659)», «Хам і Яфет» присвятив свою творчість В.Липинський, створивши власну теорію нації. Філософ підкреслює ті риси поняття нації, які вже висували на перший план його попередники. Саме на органічності нації В.Липинський будує свою теорію класократії. На думку вченого, самовизначеність національного життя являє собою замкнуте і не залежить від зовнішніх сил. «Ніхто нам не збудує держави, – підкреслює він, – коли ми її самі не збудуємо, і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не схочемо бути» [1, с.67]. Ця думка викликала гостру критику його сучасників, а також має неоднозначне трактування навіть сьогодні.

До кінця ХІХ ст. переважало розуміння нації як політичної спільності, а з кінця ХІХ ст. і у ХХ ст. все більшого поширення набуває розуміння нації як культурної спільності. У творенні нації як культурної спільності відіграють роль найрізноманітніші чинники. Аналізуючи процеси націотворення в Європі, слід відокремити значення культурної еліти, яка відіграє неабияку роль (поряд з релігійними та ідеологічними рухами, наприклад, національними). Незаперечною заслугою В.Липинського є те, що він відтворив ідею нації та підніс її на новий щабель. Це здійснило вирішальний вплив на колективну свідомість.

Філософ вважає територію основним та конструктивним складовим елементом буття нації. Характеризуючи філософські погляди В.Липинського, Д.Чижевський відмічає: «територія, може, не дуже добре слово, бо воно підкреслює лише просторовий обсяг, що його займає одна нація. Лише є слово, що його не раз вживає В.Липинський – «земля». Земля є територія в її конкретній даності: з усіма її геологічними, топографічними, господарськими й навіть естетичними властивостями. Прив'язаність до землі, до своєї рідної землі підтримує та скріплює національну свідомість. Тому В.Липинський вважає можливим говорити про «територіальну націю», яка основана на почутті територіального патріотизму. На думку вченого «територіальний патріотизм лежить в основі всякої органічної нації й випливає із інстинкту осілості» [1, с.277]. Широко відоме дуже цікаве визначення «українця» за В.Липинським: «Українець», своїм близьким, людиною однієї нації є кожна людина, що органічно (місцем осідку й праці) зв'язана з Україною, не–Українцем – є мешканець іншої землі» [1, с.277]. Ці слова В.Липинського стали предметом критики. Воли при всій своїй незвичайності мають у своїй основі глибоке оригінальне трактування органічної єдності нації. В основі цього визначення лежить переконання, що почуття любові до рідного краю, глибока зв'язаність з ним

є необхідною та єдиною можливою передумовою того найтіснішого зв'язку людей, що зветься «нацією».

У В.Липинського життя нації прямує або конструктивним шляхом, тобто вгору, або шляхом дегенерації, тобто вниз. Сутність цього явища знаходить своє вирішення в тому, хто саме отримує провід у середині нації – організатори, чи руйніники. Підкреслюючи, що лінія розвитку може вести вгору або вниз, філософ визначив. Що шлях цієї лінії залежить від співвідношення тих позитивно і негативно діючих людських індивідів, які визначають зміст діяльності національного колективу. Мислитель доходить до висновку, що націю творить не сама по собі етнографічна маса, не тип, не характер, не мова, не окрема територія, а серед цієї етнографічної маси активна група людей, яка об'єднує, організовує її в націю навколо певних політичних вартостей. Це найкращі в даний історичний момент люди, найкращі в тому значенні, що вони виступають організаторами, правителями й керманічами нації.

Вчений вважав, що українську націю можна консолідувати на базі не національного, а територіального патріотизму, тобто шляхом пробудження почуття солідарності між усіма постійними жителями української землі без уваги на їхню соціальну приналежність, врівнозначення етнічне походження та національно-культурну свідомість. Тобто Україна має стати для всіх її поселенців батьківщиною без жодної урази прав. Разом з тим В.Липинський вважає, що нація є наслідком державності. Тому він обґрунтовує думку про те, що лише через свою державу і безпосередньо в державі формується нація. «Держава – це синонім для власної аристократії. І як не може бути нації без своєї національної аристократії, так не може бути національної аристократії, а значить, і нації, без власної держави» [1, с.211].

Автор «Листів...» робить висновок, що нацією не є громадянство або якась одна його частина: селяни, інтелігенція чи пролетаріат. Так само нацією не є сама держава. Держава була, є і буде в Україні, але тільки в деякі історичні періоди в Україні вона мала своєю ідеологією національну ідеологію місцевого громадянства, обмежувалася від інших держав і саме в цей час стала Державою Українською. Для того, аби з мешканців України витворилась нація, вважає В.Липинський, треба: по–перше, щоб на її території повстала така політично активна верства, яка має сильно розвинене хотіння влади, скріплене вірою в законність своїх устремлінь; по–друге, щоб ця верства була об'єднана, зсередини дисциплінована; по–третє, щоб вона була здатна розвинути в собі патріотизм; по–четверте, щоб серед громадянства в Україні знайшлися організатори ідеології та виробництва, які змусили б рахуватися з її своїм авторитетом державну владу, які в своїй діяльності знаходили б підтримку серед громадянства. Тільки за такої умови, на думку В.Липинського, недорозвинена, недержавна українська народність могла б перетворитися на розвинену, реально існуючу націю.

Людство і нації – це два поняття до яких В.Липинський підходить у вирішенні проблеми прогресу. Для нього нації не вічні, їхня доля цілком залежить від того проводу, який очолює їх, тобто від національної аристократії. В історії нації завжди точилася і нині точиться боротьба між діючими й руйнуючими, об'єднуючими і роз'єднуючими силами, оскільки сама нація за своєю природою переживає добу організації, об'єднання або ж зазнає впливу деструктивних сил, які обов'язково приводять до її роз'єднання. На думку автора «Листів до братів-хліборобів» тільки хліборобський клас кровно заінтересований в існуванні незалежної держави. Водночас, характеризуючи взаємодносини всіх прошарків суспільства, він значну увагу приділив верстві, шляхті, інтелігенції, аристократії, еліті.

Головним вчений вважає клас, проте до верстви відносить і шляхту. В.Липинський пояснював необхідність саме шляхти і хліборобів завжди бути статичним елементом провідної верстви ще й тією обставиною, що хліборобський клас міцно прив'язаний до своєї землі, живе з рільничої продукції, а не з політики, і кровно зацікавлений в існуванні власної незалежної української держави.

В.Липинський зазначає, що доло самостійної України можна зв'язати з реальними інтересами хліборобського класу – основи всієї української нації і разом з тим повернути до української нації зросійщене та спольщене українське панство, культурну й економічно сильну верству. Але ці верство мусять зрозуміти всієї обов'язок перед українським народом і з'єднати свої інтереси з його інтересами. Мислитель вважає,

що українське панство має докласти всіх зусиль для збереження української культури, оскільки ця культура, як свідчить минуле, не чужа йому і не може бути тільки українською, бо витворена тисячолітнім життям на цій землі працею всього народу. Завдання полягає в тому, щоб повернути народові нагромадженій капітал і зробити майбутнє цієї культури своїм майбутнім.

На думку автора «Листів...», нащадки нехай спольщеного чи зросійщеного українського дворянства, або навіть нащадки російського дворянства і польської шляхти, що проживають на Україні, мають бути провідною верствою з огляду наявності у них політичного досвіду, який здобувається не лише територією, а перш за все практикою і вродженою традицією багатьох поколінь. Умінням охоплювати явища політичного життя згори, а не низу. В.Липинський вважає, що до правлячої верстви шляхта мусить належати і тому, що має власний підсвідомий або ірраціональний кодекс честі, скерований на служіння тій землі і державі, де вона проживає. Філософ вважає, що певний моральний кодекс служіння тій землі, на якій він працює, мають «... і селянин-хлібороб, і поміщик-землевласник, оскільки, як зазначає вчений, земельний хліборобський клас – це люди, що органічно зв'язані між собою однакою способом існування. Скластися ця нова провідна верства може лише зі сполучення залишків зросійщеного хліборобського дворянства і спольщеної хліборобської шляхти, а також тих активних і найбільш войовничих елементів, які в процесі революції виділила з себе селянська маса» [1, с.33].

В.Липинський надзвичайно високо оцінює заслуги видатний діячів з середовища шляхти, які могли пристати до будови Української Держави тільки тоді, коли ця держава була в стані забезпечити нормальне існування всієї українській шляхті. Він показав, що шляхта вважала за честь вступити в козацькі ряди, носити національно почесну тепер назву «Війська Запорізького», стала на шлях розриву з Річчю Посполитою, а не покозачена українська шляхта в Київському, Чернігівському та Брацлавському воеводствах, тобто на території, зайнятій Військом Запорізьким, саме там, де почала формуватися українська державність, змінила свої погляди. Посередником між новим українським державним порядком і шляхтою В.Липинський вважав православне духовенство, яке представляло різні верстви української нації: шляхту, міщани, селяни. Тоді воно не було ще денационалізоване, а тому відіграло «...роль культурного центру, ... що в'язав розпорочені різними чужими впливами покалічені й культурно собі далекі частини української нації» [1, с.33]. Отже, на думку вченого, без мобілізації консервативних елементів нації українці залишаються народом бездержавним, а чужинецька тоталітарна охлократична диктатура остаточно знищить їхнє національне існування.

В.Липинський фактично вперше досить широко розробляє історію українського шляхетства – того чинника, якому більшість українських вчених приділили небагато уваги. Він всебічно проаналізував діяльність української шляхти, з якої вийшли майже всі сподвижники Б.Хмельницького, показав, що український рух протягом XIX ст. завдячував саме тим людям, які належали до пансько-поміщицької верстви, починаючи від Гребінки, Квітки, Костомарова й завершуючи Драгомановим, Лисенком, Грінченком, Лесею Українкою, Антоновичем. Якщо до верстви автор «Листів...» відносив хліборобів, шляхту та найкращі елементи з усіх станів, то інтелігенцію він виділив особливо. Інтелігенцією він називав ту категорію людей, що зовсім втратили органічний зв'язок з яким-небудь матеріально продукуючим класом, тобто здеклеясувалася за способом свого життя і мислення й живе по-інтелігентному тому, що має кращу освіту, яка забезпечує їй необхідний прибуток за їхню розумову працю. Вчений диференціює інтелігенцію на дві групи, перша з яких служить громаді (нації, державі, класу), а друга використовує громаду для себе, тобто претендує не на службову, а на провідну роль в ній. Саме в своїх «Листах до братів-хліборобів» В.Липинський акцентує увагу на другу визначену ним категорію інтелігенції, яка здеклеясована і прагне політичної влади. На його думку «...специфічною трагедією української інтелігенції було те, що вона прийшла до влади не так як в Європі, вже у готових, вже зорганізованих і дозрілих націй, а у нації, що в тяжких боруваннях з внутрішніми силами і зовнішніми руйніниками допіру організується, допіру формується, допіру народжується до національного життя. Вона прийшла до влади в нації, яка не витворила в собі того основного земельного

хліборобського класу, коло якого скрізь і завжди починається допіру процес і зросту вгору кожної нації» [1, с.177].

У своїй концепції В.Липинський інтелігенцію наділяє не лише роллю помічників, але й посередників, саме вона має готувати ґрунт для української реасиміляції державотворчої верстви. Попри всю політичну тріскотню про ідеї національної самогідності, державності, інтелігенція як у минулому, так і сьогодні, на думку мислителя, не стане дуже пручатися, якщо в неї заберуть останнє – мову та культуру, але допустять до участі в чужих державних установах на правах «представника українського народу».

На його думку саме інтелігенція роздає «... епітети «окаянного», «проклятого», «п'яниці», «злодія», «чужинця», «кровопивці», «дурня» щодо українських людей, ... щоб їх безкарно фізично та морально нищити» [1, с.465]. І нарешті В.Липинський приходиться до висновку: «... доки така» свідомість інтелігенція в Україні не переведеться, доти українська ідея як ідея політично-національна, може бути тільки блефом. Блефом, з якого житиме купка третьорядних літераторів і дрібних резбійників пера. Блефом, яким іноді будуть користуватися для своїх скороминучих політичних цілей якесь чужеземні держави» [1, с.465].

Інтелігенція є «мізок нації», здекласованій інтелігенції можна довіряти лише справу допомоги національній аристократії і роль опосередкованих помічників. Аристократія в його розуміння – це щось зовсім інше, аніж у Платона, а саме: «Найкращі між хліборобами, найкращі між робітниками, найкращі між інтелігентами, найкращі між промисловцями і ... власне вони в даний момент являються її організаторами, правителями і керманічами нації» [1, с.131]. У своїх творах вчений шукав відповіді на головне питання: при якій формі організації національної аристократії може постати суверенна Українська Держава – «... державу можна будувати за допомогою провідної верстви, або аристократії, яка за самою своєю природою має державницькі устремління і може повести за собою пасивну більшість» [1, с.104]. За В.Липинським – аристократія – та група «найкращих в даний історичний момент серед нації людей, які найкращі серед неї тому, що власне вони в даний момент являються її організаторами, правителями і керманічами нації» [1, с.131]. Поняття «аристократії» є такими же динамічними, як і поняття «традиції». Прикметами національної аристократії є матеріальна сила, моральний авторитет і воля до влади тих, що володіючи мечем і плугом, володіли реальною силою серед своїх націй.

В.Липинський певен, що навіть найкраща республіканська виборча влада нездатна знайти хороших організаторів і залучити їх до державної праці, бо вона, як правило, мусить рахуватися не з талантом, а з партійною приналежністю людини. «Вся це демократична система інтелігентського правління може держатися доти, доки існує державний організаційний апарат і армія, витворені колись під пануванням вояків і продуцентів, і доки існує ще в масах витворена старою національною аристократією громадська мораль, свідомість права і поняття нації. Во ім'я нації, під примусом громадянської моралі і під фізичним примусом державного апарату, демократичний «невідомий солдат» складає свою голову за демократичного «невідомого капіталіста-спекулянта» [1, с.153].

В.Липинський переконаний, що лише хліборобський клас на Україні може витворити з себе аристократію. Він єдиний може, маючи для цього матеріальну силу, створити українську державу, дати їй державну організацію, затримати навалу зі сходу і не менш небезпечну навалу хизацького інтернаціонального капіталу із заходу. Автор «Листів...» приходиться до висновку, що «Аристократії не тривалі – це факт незвичайної ваги для історії, соціології, філософії. Вони зуживають її занепадають не тільки з погляду на біологічні закони спадковості, але також через недостатність приливу нових елементів з низу піраміди, коли пануюча еліта різними засобами цей прилив гальмує» [1, с.60]. Водночас аристократією, тобто елітою, вчений називає будь-яку правлячу і провідну в даній добі верству без огляду на її походження. Серед вчених немає єдиної думки щодо ставлення В.Липинського до національної еліти. З одного боку, вважається, що концепції еліти в науковій спадщині В.Липинського були вже детально розроблені. З другого боку, виступаючи на конференції, присвяченій 110-річчю вченого, Я.Пеленський зазначав: «Липинський не вживав у своїх творах

терміну еліти, користуючись поняттями національна аристократія, провідна верства, правляча верства, які на його думку, рівнозначні західному поняттю еліти» [2, с.291].

З етимологічної точки зору поняття «еліта» має два значення. З одного боку, це група людей, що має визначені якості та ознаки, що характеризують їх поведінку, погляди та думки інших членів суспільства. Тобто еліта має лише її притаманні риси. А з другого боку, еліта – це група осіб, що має чітко виражені риси, які виділяють її з суспільства і не протиставляють її йому.

Важливим елементом самосвідомості еліт є їх переконання у своїй виключеності, унікальності, надзвичайності, винятковості. Міфологія еліт користується також такими категоріями як творчість, чутливість, авторитет, честь, вихованість, непохитність тощо. Тобто еліта є носієм «максимілізованих» якостей [2, с.143].

В.Липинський підкреслює, що з причин занепаду еліти можуть бути також часті криваві війни, принаймь у випадку воєнничих еліт. Взагалі голівну роль в процесі занепаду еліт відіграє постійне зменшення у них інстинктів і прикмет, які призвели дану еліту до влади. І далі він відзначає, що у цій ситуації кожне завоювання ззовні й кожна революція означають ніщо інше, як прихід до влади нової еліти, яка на короткий чи довший відрізок часу встановлює нову суспільну рівновагу, опираючись на свою певну ідеологію.

Простеживши процес формування еліт в Україні крізь призму та концепцію В.Липинського можна відмітити, що еліта – це провідна верства, яка зв'язана перш за все з територією і є патріотом своєї землі, менталітет якої виключає комплекс ідей, пов'язаних із збагаченням і кар'єрою, споживацьким ставленням до держави. Національна еліта не може ідентифікуватися, не будучи патріотом своєї землі (якщо це не еліта завойовників). Еліта знаходить можливість для свого відтворення, її притаманне явище тягlostі еліти.

Хоча вчений вважає єдино придатним для організації української державності класократичний устрій, тобто правління найкращих людей з найбільш авторитетних з усіх станів і класів, проте сама провідна верства, окрім цих найкращих людей, завжди мусить мати у своїй структурі представників двох станів – нащадків дворянства та шляхти, а також хліборобів-трударів.

У В.Липинського вирішення проблеми політичного прогресу чи регресу залежить насамперед від творчих якостей еліти. Еліта може бути демократичною, класократичною і охлократичною, і такого ж характеру набуває та держава або народ, де ця еліта приходиться до влади. Тут взаємовідносини будуються або на гармонійній співпраці еліти з масою (класократія), або ж на підірванні і пошуках спільного альянсу з анархічними, руйнівними інстинктами маси (демократія), або на насильницькому пануванні над масою (охлократія). Найкращим методом організації національних еліт він вважав класократичний, коли лицарські, військові і аристократичні провідні верстви займаються сільським господарством і є моделлю для еліт інших суспільних груп. Ідеальним прикладом класократії В.Липинський вважав Англію, а успішним результатом співвідношення суспільних сил – англійську конституційну і парламентарну систему.

Демократичний метод організації еліт В.Липинський називав хаотичним. Він твердив, що у демократичній системі правлячими верствами, тобто елітами, є купці, фінансисти та інтелігенція, які правлять хаотичним методом парламентської демократії (Франція, США, Польща).

Третій метод організації еліт, згідно В.Липинським, є охлократичний. Оскільки охлократична еліта не займається матеріальним виробництвом, її можна назвати неосією. За його думкою, члени цієї еліти організовані в елітарних формаціях – партіях, відзначаючи організованістю та дисципліною, що мотивується фанатичною вірою – ідеологією. В.Липинський окреслив два види охлократії: історичний, тобто централізовану абсолютну монархію, і сучасний йому, тобто комунізм і фашизм. Найбільш завершеним різновидом історичної охлократії вчений вважав царську Росію, а новітньою – більшовицьку Росію, причому сучасна російська охлократія було, на його думку, послідовником продовження історичної російської охлократії.

Таким чином, В.Липинський мав дуже оригінальну, не схожу на інші концепцію щодо структурних елементів державотворчого процесу. Він вважав, що без нації не

можна збудувати держави, а структурні елементи нації вбачав в верстві, шляхті, аристократії, інтелігенції, еліті між якими не проводив чітких граней. Наприкінці свого життя філософ прийшов до висновку, що тільки хліборобський клас може збудувати справді українську державу. Червоною ниткою в поглядах В.Липинського проходить думка про те, що будь-яке суспільство поділяється на «чорних» і «білих», Хамів та Яфетів, як він образно їх називав.

Як у сьогоденній Україні окреслити організацію еліт, застосовуючи теорію В.Липинського? Характерним для неї є демократичний метод, котрий «замішаний» на охлократії. Досі українські апаратні еліти функціонували за моделлю, накинутою їй іззовні більшовицькою охлократією, у якій вони були вишколені. З формуванням нової провідної верстви виникла міжелітна конкуренція й оновлення та внутрішній кругообіг існуючих еліт. Такі процеси західні теоретики вважають ключовими для успішного регулювання взаємин між елітами, суспільством і державою у демократичних системах. Сучасні еліти використовують різні суспільні формування. Вони намагаються встановити і підтримувати контакти з різноманітними групами, проявляють навіть витриманість аби стерігти свою владу, навчаються йти на компроміс, хоч еліти не люблять мас. І За В.Липинським, ні верства, ні інтелігенція, ні аристократія нову Україну не збудує, а збудує її тільки хліборобський клас, а носіями нового можуть стати не тільки аристократія, інтелігенція і еліта, але й хлібороби, робітники, промисловці, військові, тобто, результату можна досягти при консолідації зусиль усіх суспільних прошарків, без чого будівництво й становлення української держави неможливе. Через це цілком логічно В.Липинський ставить і похідний постулат, що передумовою державницького відродження є реасиміляція денационалізованих вищих соціальних прошарків суспільства.

Список використаних джерел

1. Липинський В. Листи до братів-хліборобів: про ідею і організацію українського монархізму (писані 1919–1926 рр.). – Нью-Йорк.: 1919.– 470с.
2. Пеленський Я. Спадщина В'ячеслава Липинського і сучасна Україна // В'ячеслав Липинський: історико-політична спадщина і сучасна Україна. Міжнар. наук.конф. /1992: Київ, Луцьк, Кременець. / Вячеслав Липинський: Твори. – Архів.–Студії.–Т.1. –К.:Філадельфія.: 1994. – с. 287–304.

Остапчук Г.А. Вячеслав Липинский: к украинской нации через украинскую элиту
Анализируются проблемы становления украинской нации, определены основные структурные элементы нации в историко-философской концепции В.Липинского.
Ключевые слова: становление нации, верства (сословие), шляхта, аристократия, элита.

Ostapczuk, G.O. Vyacheslav Lypynsky: to the Ukrainian nation through the Ukrainian elite
The article devoted to the Ukrainian nation forming problems, main structural elements definition of nationforming in V. Lipinsky's historian-philosophical conception.
Key words: Nationforming, verstva (as a kind of social group), shlyhahta, aristocracy, elite.

Ідея політичної нації В.Липинського в контексті сучасних націотворчих процесів в Україні

(Доповідь на міжнародній науково-практичній конференції
«Ідеолог української державності – В'ячеслав Липинський: постать на тлі історії»
(до 130-річчя з дня народження).

Досліджено витоки та концептуальні засади ідеї політичної нації крізь призму концепції «територіальної» нації В. Липинського.

Ключові слова: нація, держава, демократія, монархія, «клясократія».

Від середини XIX століття до нашого часу, питання пов'язані з визначенням сутності нації не втрачають своєї актуальності. Це обумовлено, з одного боку, тим, що від початку свого виникнення, нація стала складником багатьох традицій політичної думки, а з іншого – поширенням етнічного націоналізму у різних регіонах світу, включаючи «старі» (Г. Сетон–Вотсон) нації Західної Європи, починаючи з 70-х років XX століття [3,с.244]. Це, у свою чергу, призводить до переосмислення наявних теорій нації – етнічної (культурної) та політичної (Ф. Майнеке), крізь призму нових соціокультурних умов. Адже, як зазначає Р. Брубейкер, саме специфіка тлумачення нації визначає рівень розвитку громадянського суспільства та основні вектори державної політики у сфері громадянства [2].

Що стосується України, то тут протиставлення етнічної та політичної нації досить часто виступає частиною маніпулятивної стратегії, яка гальмує процес формування української новітньої нації, прагнучи не допустити «перетворення покірних підданих у свідомих та вимогливих громадян» [18]. Відсутність політичної нації в Україні виразно підтвердили президентські вибори 2004 року, які дали підстави для спекуляції на етнокультурних особливостях різних українських регіонів, що, зрештою, «ставив під реальну загрозу цілісність української держави» [7]. Зважаючи на невирішеність національного питання в українській публіцистичній літературі досить часто культивується думка, що українська державність є радше політичним проектом, ніж волею народу [8].

Необхідність формування української політичної нації обумовила значну кількість проблематики. В цьому контексті варто згадати роботи В. Крисаченка, М. Степико, О. Власюка, В. Кафарського, Ф. Рудича, М. Рябчука, В. Крюкова, В. Карлової тощо. Всі вони ґрунтуються на роботах тих зарубіжних мислителів, які приділили значну увагу специфіці та проблемам розвитку політичної нації. Серед них праці Ж. Ж. Руссо, Дж. С. Мілля, Ф. Майнеке, Г. Кона, Е. Сміта, Р. Брубейкера, М. Вебера, Е. Гелнера, Е. Хобсбаума, К. Дойча, Б. Андерсона, Ю. Габермаса, Е. Яна та багатьох інших.

Прагнучи подолати етнокультурний розкол різних українських регіонів українські дослідники формують концепції нації, які дали б змогу відійти від пануючого в українській суспільно-політичній думці погляду на націю як етнічну спільноту, об'єднану спільністю кровного походження [8]. Властиво, що окреслена проблема в українському науковому та політичному світогляді не є новою. Необхідність сформулювати спільноту, що «об'єднує всіх громадян держави незалежно від їхніх етнічного, соціального походження, культурно-мовних та інших особливостей» [15,с.396.] одним із перших усвідомив В. Липинський ще на початку XX століття. Автор «Листів до братів-хліборобів» переконаний, що українська нація може відродитися тільки тоді, коли всі місцеві сили, що хочуть своєї держави відділяться від сил метропольних, коли в державницькій таборі об'єднуються кращі частини всіх місцевих класів і всіх місцевих «націй» [9,с.13]. На цій теоретичній основі, вже у «Вступному слові» «Листів», В. Липинський пише: «Нація для нас, – це всі мешканці даної землі і всі громадяни даної держави, а не «пролетаріат», і не мова, віра, плем'я» [9,с.13]. Саме це визначення нації В. Липинського дає підстави сучасним українським публіцистам,